

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Природно-заповідний фонд України

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від «31» жовтня 2024 р.

Розробник
Роман ЧЕРЕПАНИН
к.б.н., доц.

м. Івано-Франківськ – 2024

Зміст

1. Загальна інформація	3
2. Опис дисципліни	3
3. Структура курсу	4
4. Система оцінювання курсу	7
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу	7
6. Ресурсне забезпечення	7
7. Контактна інформація	9
8. Політика навчальної дисципліни	9

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Природно-заповідний фонд України
Освітня програма	Біологія
Спеціалізація (за наявності)	–
Спеціальність	091 біологія
Галузь знань	10 Природничі науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	IV курс / VII семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 16 год. Практичні заняття – 14 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Дисципліна "**Природно-заповідний фонд України**" охоплює вивчення системи природно-заповідного фонду України, що включає природні заповідники, національні парки, біосферні заповідники та інші території, які мають важливе екологічне значення. Студенти знайомляться з правовими аспектами управління територіями природно-заповідного фонду, з методами інвентаризації та моніторингу природних об'єктів, а також з особливостями екологічної роботи в заповідних територіях. Вивчення дисципліни допомагає студентам зрозуміти важливість збереження біорізноманітності та природних екосистем для збереження природи та екологічного балансу в регіоні.

Метою навчальної дисципліни є набуття знань і умінь, необхідних майбутнім фахівцям для розуміння наукових підходів щодо збереження рослин та тварин на популяційно-генетичному та видовому рівнях.

Основними **цілями** вивчення дисципліни є:

1. Розуміння поняття біорізноманіття;
2. Вміння використовувати червоні списки видів тварин, рослин і грибів в аналітичних дослідженнях;
3. Знати які використовуються методи та підходи для охорони біорізноманіття на різних рівнях організації живого, зокрема популяційному та видовому;
4. Отримання знань про природоохоронні території як об'єкти охорони біологічного різноманіття;
5. Використання міжнародного та національного екологічного природоохоронного законодавства для збереження біорізноманіття, зокрема рослин і тварин;

6. Знати ряд рідкісних видів рослин та тварин в Україні, причини їх рідкості та заходи, які впроваджуються для їх охорони;
7. Розуміння оселищної концепції збереження біорізноманіття в Україні та світі.

Компетентності

Загальні компетентності:

ЗК03. Здатність застосування знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність діяти соціально відповідальним чином з метою збереження навколишнього природного середовища.

Спеціальні компетентності:

СК05. Здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності.

СК06. Усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування.

Програмні результати навчання

ПР02 – Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності.

ПР03 – Планувати, виконувати, аналізувати дані і презентувати результати експериментальних досліджень в галузі біології.

ПР05 – Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних біологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення

ПР07 – Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.

ПР08 – Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

ПР15 – Аналізувати форми взаємовідносин між мікро- та макроорганізмами з визначенням основних напрямів цих процесів.

ПР18. Уміти прогнозувати ефективність та наслідки реалізації природоохоронних заходів.

ПР19 – Застосовувати у практичній діяльності методи визначення структурних та функціональних характеристик біологічних систем на різних рівнях організації.

ПР21 – Аналізувати інформації про різноманіття живих організмів.

ПР22 – Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на добросовісність, професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання

1.	Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.	Розуміння предмету, об'єкту, мети, завдань методологічних підходів тощо дисципліни, котра займається вивченням, дослідженням та формуванням територій та об'єктів ПЗФ України.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
2.	Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів. Формування мережі природно-заповідних територій.	Розуміння основних типів та функціонування природоохоронних об'єктів в Україні – природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків тощо на міжнародному, національному та регіональному рівнях.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
3.	Нормативно-правові засади створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.	Вміння використання нормативно-правових засад та актів щодо створення та проектування територій та об'єктів ПЗФ України. Розуміння алгоритму створення природоохоронних територій в Україні.	Опитування, розбір кейсів, дискусія
4.	Природоохоронна діяльність на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду України.	Знання основ організації моніторингу та оцінки стану природно-заповідних територій та об'єктів. Організація природоохоронної діяльності щодо ключових об'єктів біорізноманіття на території ПЗФ.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
5.	Видовий склад та біорізноманіття природно-заповідних територій.	Розуміння біорізноманіття ПЗФ на генетичному, популяційному, видовому, оселищному, екосистемному та ландшафтному рівнях. Розуміння про "Червоні книги" та списки рідкісних видів та оселищ в системі збереження біоландшафтного різноманіття.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
6.	Економічні аспекти управління природно-	Розуміння економічних аспектів управління природно-заповідним фондом України. Розуміння основ організації екологічної освіти та	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести

	заповідним фондом України.	просвіти на природно-заповідних територіях.	
7.	Роль природно-заповідного фонду у збереженні природно-культурного спадку України.	Розуміння ролі природно-заповідного фонду у збереженні природно-культурного спадку України. Розуміння основ організації екологічного туризму на природно-заповідних територіях України: можливості та ризику.	Опитування, розбір кейсів, дискусія, тести
8.	Заповідна справа як галузь міжнародної природоохоронної діяльності.	Розуміння природно-заповідних територій в контексті функціонування міжнародної системи охорони природи – Європейської екологічної мережі тощо, Міжнародного союзу охорони природи тощо.	Опитування, розбір кейсів, дискусія

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	–
Практичні заняття	40
Самостійна робота	10
Заліковий проєкт	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		–
Практичні заняття				10				10				10					10	40
Самостійна робота									10									10
Заліковий проєкт																	50	50
Всього за тиждень				10				10	10			10				10	50	100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне
забезпечення

Мультимедійні презентації (ноутбук,
проектор).

Література:

Основна література

1. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / Н.М. Гринчишин. Львів: ЛДУБЖД, 2008. – 224 с.
2. Петрина Н.В. Заповідна справа : конспект лекцій у схемах і таблицях / Н.В. Петрина. – К. : Центр ІТ, 2007. – 116 с.
3. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / С.Ю. Попович. – К. : Арістей, 2007. – 480 с.
4. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / Гол. ред. К.М. Ситник. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. – 332 с.
5. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем (концептуальні підходи, практична реалізація) : монографія / Л.П. Царик. – Тернопіль: «Підручники і посібники», 2009. – 320 с.
6. Bedernichek T., Partyka T., Cherepanyn R., Kuchma T., et al. (2018). Environmental impact of the planned ski resort SVYDOVETS: far-reaching consequences on the ecosystems and biodiversity // 5 th Forum Carpathicum "Adapting to Environmental and Social Risk in the Carpathian Mountain Region" (Hotel Eger-Park, Eger, Hungary, 15-18 October 2018). - P. 74-75. (Eng)
7. Cherepanyn R.M. (2019). Rare arctic-alpine plant species in the highlands of the Svydovets massif (Ukrainian Carpathians) // Actual problems of botany and ecology. Materials of the International Conference of Young Scientists (V. N. Karazin Kharkiv National University, September 6-9, 2019). – P. 47. (Ukr)
8. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13 (1). – P. 117-128. (Eng)
9. Cherepanyn R. M., Zelenchuk Y. I., Yamelynets T. S., Vykhор B. I., & Andreychuk Y.M. (2024). Large carnivores and farmers/beekeepers conflicts in the Ukrainian Carpathians: structure, dynamics, spatial distribution and effective coexistence measures. Biosystems Diversity, 32(3), 324-333. DOI:10.15421/012435
10. Cherepanyn R.M., Vykhор B.I., Biatov A.P., Yamelynets T.S., & Dykyy I.V. (2023). Population dynamics and spatial distribution of large carnivores in the Ukrainian Carpathians and Polissya // Biosystems Diversity, Vol. 31, № 1. – P. 10-19. DOI:10.15421/012302
11. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13, № 1. – P. 117-128. DOI: 10.30970/sbi.1301.582

12. Hleb R., Loya V., Cherepanyn R. *Salix herbacea* L. (Salicaceae) in the Maramures massif of the Ukrainian Carpathians // *Plant Introduction*, 85/86, 2020. P. 130–136. (Eng)

13. Кyyак, V., Mykitchak, T., & Reshetylo, O. (2021). Problems of biotic and landscape diversity conservation in the Ukrainian Carpathians highlands. *Studia Biologica*, 15(4): 59–70 DOI: <https://doi.org/10.30970/sbi.1504.668>

Допоміжна література

1. Бевзенко В.М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання) : монографія / В.М. Бевзенко. – Херсон : Айлант, 2005. – 268 с.

2. Герасименко Я. Правова охорона природно-заповідного фонду України / Я. Герасименко // *Вісник Академії правових наук України*. – 2010. – № 4. – С. 266-271.

3. Kubala J., Guimaraes N. F., Cherepanyn R., Didirka T., Dregubiak P., Duľa M., Gombkötő P., Koval N., Kropil R., Kutal M., Rzepkowski R., Sütő D., Szabó A., Tám B., Uhrinová R., Yamelynets T., Zwijacz Kozica T. (2023). Status report on existing large carnivore population data and information in pilot areas. Technical report. Project Interreg Central Europe – LECA – Supporting the coexistence and conservation of Carpathian Large Carnivores. Technical University in Zvolen, Zvolen, September 2023, 40 p. DOI: 10.13140/RG.2.2.25081.07526

4. Cherepanyn R., Riznychuk N. (2022). Rare biodiversity of highland ecosystems as an indicator of the sustainability of the Chornohora Massif in the Ukrainian Carpathians // *Security in crisis situations in the border regions of Poland and Ukraine - Scientific Papers of the International Scientific Conference*. Lublin. – P. 237-249. DOI:10.5281/zenodo.8132642

7. Контактна інформація

Кафедра	Назва, адреса, кабінет, телефон, сайт, електронна адреса
Викладач (і) Гостьові лектори	Роман Черепанин, к.б.н., доц.
Контактна інформація викладача	roman.cherepanyn@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника прагне створити середовище, яке сприяє навчанню, науковій роботі, впровадженню інновацій, інтелектуальному розвитку студентів і працівників, підтримці особливої академічної культури взаємовідносин. Дотримання правил поведінки

	студентів і викладачів, передбачених Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №11, від 29 листопада 2017 року). Політика дисципліни "Охорона природи" спрямована на дотримання академічної доброчесності зі сторони викладача і студентів, які включають основні принципи особистого прикладу; відповідальності; справедливості; сміливості; академічної свободи; взаємоповаги; прозорості; взаємної довіри; партнерства та взаємодопомоги; компетентності й професіоналізму; безпеки та добробуту; законності.
Пропуски занять (відпрацювання)	Студенти зобов'язані відвідувати заняття. Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення окремих студентів до складання семестрового контролю. Відпрацювання пропусків без поважних причин дозволяється лише за заявою на ім'я декана і набуття чинності відповідного розпорядження. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються без попередніх узгоджень.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Завдання, які студент виконав пізніше зазначених кінцевих термінів не приймаються і повинні бути відпрацьовані індивідуально. Винятком із цього правила є наявність поважної причини з її документальним підтвердженням.
Невідповідна поведінка під час заняття	Студенти, чия поведінка впродовж одного чи кількох занять не відповідає загальним нормам, встановленим Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, можуть бути тимчасово відсторонені

	від заняття з подальшим індивідуальним відпрацюванням у позаурочний час.
Додаткові бали	-
Неформальна освіта	-

Викладач:

Роман Черепанин
Кандидат біологічних наук
доцент